2. 1991 Open Data Incubator: Освітня програма Fintech-стартапів – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://1991.vc/otp/
3. ПАТ «ОТП Банк» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.otpbank.com.ua/news/154317/?sphrase_id=733012
4. Юридична фірма «Астерс» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.asterslaw.com/ru
5. Payment services (PSD 2) - Directive (EU) 2015/2366 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/info/law/payment-services-psd-2-directive-eu-2015-2366_en

Домінова І.В.
«Гроші, фінанси і кредит», аспірант 3 року навчання
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОПЕРАЦІЙНИЙ РИЗИК ЕЛЕКТРОННОГО БАНКІНГУ: ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Електронне банківське обслуговування, яке характеризується значною кількістю переваг, як і будь-який вид банківської діяльності на пряму пов'язаний з ризиками. Як зазначалось раніше, до основних ризиків пов’язаних з провадженням систем електронного банкінгу відносять операційний, юридичний, стратегічний, репутаційний та ризик ліквідності. Від якості управління цими ризиками залежить ефективність ведення банківського бізнесу, в тому числі за допомогою використання різних форм електронного банкінгу.

Базельський комітет з питань банківського нагляду розробив 14 принципів управління ризиками електронного банкінгу, які викладені у міжнародному актів під назвою «Принципи ризик-менеджменту електронного банкінгу». Сформовані принципи управління ризиками електронного банкінгу об’єднані у три групи:

- А. Нагляд з боку вищого керівництва банку (принципи 1-3);
- В. Управління безпекою (принципи 4-10);
- С. Управління правовим та репутаційним ризиками (принципи 11-14) [1].

Зазначені принципи в основному направлені на забезпечення інформаційно-технологічної безпеки електронних послуг та мінімізацію пов’язаних з цим ризиків, оскільки саме операційний ризик стає ключовим при електронному банківському обслуговуванні. Відмітимо, що Базельський комітет з питань банківського нагляду до операційного ризику електронного банкінгу включає ризик безпеки та правовий ризик та наголошує, що стратегічний ризик, ризики репутації та ліквідності є похідними від операційного. Тобто в умовах електронного банкінгу ці ризики тісно корелюють з операційним ризиком.

Дискусія навколо ідентифікації, оцінки та методів управління і нівелювання операційного ризику характеризується перманентністю. І це природньо, оскільки розробка та використання тих чи інших прийомів ризик-менеджменту операційного ризику залежить від завдань, які ставлять перед собою відділи ризик-менеджменту, також від розміру банку та його стратегії на ринку банківських послуг. Також складність в питаннях оцінки операційного ризику ще пов’язана з відсутністю в українському чинному законодавстві та нормативних

актах НБУ вимог щодо кількісної оцінки операційного ризику, в тому числі і операційного ризику електронного банкінгу. Тому цьому питанню приділяють багато увагу, які вітчизняних так і зарубіжних науковців. Серед них варто відмітити дослідження Примостки Л.О. [2], Карчевої Г.Т., Карчевої І.Я. [2], Пантелеєєвої Н.М., Швець Н.Р., Ревенкова П., Лямина Л. та інших, які акцентують увагу на важливості побудови якісної системи ризик-менеджменту операційного ризику електронного банкінгу, для уникнення негативних наслідків і, як результат, підвищення довіри до електронного банківського обслуговування.

Виділяють чотири основні причини, які підкреслюють вагомість управління, регулювання та моніторингу операційного ризику, як збоку банків так і регулятора, в умовах функціонування електронного банкінгу:

1) розширення профіля операційного ризика в умовах електронного банкінгу;
2) значне зростання кількості кіберзлоченів у фінансовій сфері (включаючи шахрайство);
3) використання системи електронного банкінгу в схемах легалізації доходів отриманих незаконним шляхом;
4) недостатній рівень підготовки співробітників банківських установ в питаннях забезпечення інформаційної безпеки і управлінням супутніми ризиками при електронному банкінгу [3, с. 3].

Цей перелік варто доповнити ще декількома причинами, які є характерними для вітчизняної фінансової системи: недовіра до банківської системи і як результат до інноваційних методів обслуговування з боку населення та фінансова необізнаність клієнтів банку з питань безпеки використання систем електронного банкінгу.

Базельський комітет з питань банківського нагляду приділяє особливу увагу операційному ризику, який притаманний банківському бізнесу. Відповідно до стандартів Базеля IIвиділяли 4 категорії (події), які на думку Базельського комітету, можуть спровокувати операційний ризик: 1)ризик персоналу; 2)технологічний ризик; 3)системний ризик; 4)ризик зовнішнього середовища. У Базелі III уже було виділено 6 категорій (подій), що зумовлюють операційний ризик.

Проаналізувавши категорії, які провокують появу операційного ризику у процесі здійснення банківської діяльності, відмічаємо, що ці категорії враховують і джерела виникнення операційного ризику електронного банкінгу: хакерські атаки, шахрайство, викрадення конфіденційної клієнтської інформації, збої в автоматизованих системах банківського обслуговування, співпраця з провайдерами, аутсорсинг та тощо.

На основі отриманих результатів дослідження, робимо висновок, що методи оцінки та ідентифікації операційного ризику, що запропоновані Базельським комітетом з питань банківського нагляду є прийнятними та актуальними і для оцінки операційного ризику електронного банкінгу.

Відповідно до рекомендацій Базеля II «Міжнародна конвергенція виміру капіталу і стандартів капіталу: нові підходи» передбачено чотири методи для вимірювання величини операційного ризику в міру зростання складності та чутливості до нього:

1. Метод базового індикатора (Basic Indicator Approach, BIA);

2. Альтернативний стандартизований підхід (Alternative standardized approach, ASA)

3. Стандартизований підхід (Standardized Approach, TSA) [4];

4. Підхід поглиблених вимірів (Advanced Measurement Approach, AMA) [5].

Проведені розрахунки за методом базового індикатора BIA показали, що можливі втрати банківського сектора України від операційного ризику можуть становити 11 346 млн. грн. або 6,5% від регулятивного капіталу, а ймовірний обсяг втрат від операційного ризику електронного банкінгу можуть сягнути 2 270 млн. грн. або 1,3% від регулятивного капіталу (науковців та практиків погоджуються, що втрати від операційного ризику електронного банкінгу досягають до 20% від загального операційного ризику банку) [2, с. 264].

Проведені розрахунки для банківського сектору України за ASA показали, що потреба у капіталі на покриття операційного ризику становить 5 562 млн. грн., тобто у 2 рази менше порівняно з капіталом за методом BIA. Потреба в капіталі на покриття операційного ризику електронного банкінгу характеризується аналогічною тенденцією і становить 1 112,4 млн. грн.

Проведені розрахунки за методом BIA та ASA на покриття операційного ризику найбільших банків за розміром активів із 3-х груп банків за класифікацією НБУ (банк з державною часткою - ПРИВАТБАНК, банк іноземних банківських груп – Райффайзен Банк Аваль та ПУМБ – представник I групи банків, частка активів яких більша за 0,5% активів банківської системи), свідкують, що обсяг капіталу на покриття операційного ризику за методом BIA значно перевищує обсяг необхідного капіталу за методом ASA, що пояснюється його більшою чутливістю до операційного ризику, на відміну від методу базового індикатора. Для вищевказаних банків є неактуальним метод базового індикатора, оскільки ці банківські установи мають вагомий досвід функціонування на ринку банківських послуг та досвід управління банківськими ризиками.

Відповідно до Базельських рекомендацій з питань банківського нагляду, що зазначені в Базелі II, операційний ризик потрібно враховувати при розрахунку нормативу адекватності регулятивного капіталу.

На основі проведених розрахунків робимо висновок, що врахування операційного ризику знижує норматив достатності регулятивного капіталу, однак зниження є некритичним для банків, які мають достатній обсяг регулятивного капіталу, про що красномовно свідчить норматив Н2 Райффайзена Банку Аваль (26,8%). Вважаємо, що врахування операційного ризику при розрахунку нормативу достатності капіталу показує більш об’єктивну здатність банку своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов’язаннями особливо в умовах функціонування систем електронного банкінгу, коли посилюються вимоги до ефективності функціонування системи ризик-менеджменту банку, оскільки IT-ризики створюють передумови до розширення профілю банківських ризиків.

Література:

1. Risk Management Principles for Electronic Banking. Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements, Basel, July 2003. – 201 p.

2. Банківський менеджмент: інноваційні концепції та моделі: монографія / за заг. та наук. ред. проф. Л.О. Примостки. – К.:КНЕУ, 2017. – 380 с.

3. Ревенков, П. В. Актуальные направления регулирования электронного банкинга / П. В. Ревенков, А. Л. Поспелов // Финансы и кредит. – 2015. – № 24(648). – С. 2-13.

4. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards – Bank for International Settlements / Basel Committee on Banking Supervision.- 2004. – 239 p.

5. Operational Risk –Supervisory Guidelines forthe AdvancedMeasurement Approaches– Bank for International Settlements / BaselCommittee on Banking Supervision.- 2011. – 63 p.

Дрюк А.В.
«Фінанси і кредит», 4 курс
Київський національний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – ст.викл. кафедри банківської справи Нетребчук Л.О.

СУТНІСТЬ, СКЛАДОВІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОГО БАНКІНГУ

Необхідність цифрової модернізації економіки наразі є аксіомою. Швидкий розвиток ІТ-технологій не оминув і банківський сектор, у короткий термін висунувши необхідність його діджиталізації, тобто переведення певного інформаційного поля з аналогового у цифровий формат для більш легкого подальшого використання на сучасних електронних девайсах. [1]

Отже, в чому сутність поняття «цифровий банкінг»? Це інтеграція нових та тих, що розвиваються, технологій в діяльність банку спільно з відповідними змінами у внутрішніх і зовнішніх корпоративних і особистісних кадрових відносинах для розширеного обслуговування клієнтів і підвищення ефективності діяльності.Цифровий банкінг - не просто канал надання фінансових послуг - це нова модель банкінгу, нова культура мислення та споживання банківських послуг.

Тобто, бути цифровим банком - це не тільки вирішувати питання надання фінансових продуктів і послуг через інтернет чи мобільний телефон,необхідно досягти повної узгодженості каналів, з'єднати їх в одній системі - привести до омніканальності. Така система дозволяє клієнту вирішувати завдання через зручні йому канали, а банку - відстежувати всі операції в єдиному вікні.

Тому, для побудови якісного цифрового банкінгу необхідне запровадження наступних його складових [2]:

- Digital-стратегія.Ключовим завданням digital-стратегії є об'єднання цифрових і нецифрових ресурсів банку для створення нової цінності для клієнта і виконання бізнес-завдань фінансової організації. В основі digital-стратегії - клієнтоцентрична модель - клієнтам потрібно надати той сервіс, який вони хочуть, через максимально зручні для них канали доступу;
- Digital-культура.Основним стимулом у становленні digitalbanking є культура співробітників банку. Персонал фінансової організації повинен мати повноваження розвивати всі аспекти роботи, кожен на своєму організаційному рівні. Довгий і багаторівневий процес прийняття рішень перешкоджає впровадженню інновацій, в тому числі digital-стратегії. Банкам необхідне